

תשובות הגר"ח (כת"י)

מקץ, חנוכה

ש. מקץ מ"ד ג'. הבקר אור והאנשים שלחו המה וחמריהם. בסדור חתם סופר בסליחות לעשרה בטבת מובא מדרשות חת"ס דרשות צ"ט בזה"ל, רמז מן התורה דצער חורבן דוחה עונג שבת שהרי אחז"ל (במדב"ר פי"ד סי' ב') וטבוח טבח והכן ערב שבת היה והבוקר אור והאנשים שולחו שבת היה ואיך נפל על צוארי בנימין אחיו ויבך על חורבן ביהמ"ק בשבת וע"כ דדוחה עונג שבת עכ"ל, ובמה שאמרו הבוקר אור והאנשים שולחו שבת היה, יש לשאול איך שלחם יוסף בשבת הו מצד טלטול או מחמר או יצאיה חוץ לתחום.

ת. הגויים הוליכו חפציהם.¹

ש. בהנ"ל. איתא במדרש רבה (פי"ד סי' ב') דמאי דכתיב הבקר אור והאנשים שולחו וגו', היה שבת. ויש לשאול איך קרעו שמלותם כדכתיב להלן שם ויקרעו שמלתם.

ת. מלאכה שא"צ לגופה.²

ש. מקץ. כתב מרן שליט"א בטעמא דקרא פ' מקץ וז"ל, ויפתח האחד את שקו לתת מספוא וגו' והנה הוא בפי אמתחתו. כבר עמדו הראשונים למה אצל האחד היה הכסף בפי אמתחתו למעלה ואצל האחרים ה' בתחתית השק כמ"ש ויהי הם מריקים שקיהם עי' רמב"ן. ואפשר שהתבן והמספוא לא ה' מעורב עם התבואה רק נתן לא' שק מלא מספוא בשביל כולם ובשאר השקים ה' תבואה גם בשביל לוי, ובשק של המספוא נתיירא יוסף לשים הכסף בתחתיתו שמא יערה את כל השק לתוך האבוס ולא ירגישו כלל בהכסף לכן נתנו למעלה בפי אמתחתו כדי שכיפתח השק לתת המספוא מיד יראה אבל בשאר השקים של התבואה נתנם למטה כדי שלא ירגישו מיד כשיפתחו ששם בודאי יראו גם לבסוף שהרי הוא למאכל אדם ודוק [שו"מ בעזה"י בפי' הטור עה"ת שכ' וי"מ שזה האחד ה' נותן מספוא לכל החמורים עכ"ל ואולי כיוון למש"כ], עכ"ל מרן שליט"א שם. ומש"כ מרן שליט"א 'אבל בשאר השקים של התבואה נתנם

¹לכאן צ"ב דבשלמא לענין טלטול או מחמא איכא למימר דיוסף שלח עמהם גויים והם הוליכו חמוריהם וחפציהם, אבל לענין איסור תחומין אכתי איך יוסף שלחם, וצ"ל דשלחם על מנת להחזירם מיד לעיר עוד קודם שיצאו מן התחום (והיינו קודם שיצאו מתוך אלפיים אמה שאחר העיר) וזהו דכתיב 'הם יצאו את העיר לא הרחיקו' וגו', ובאמת לא חשב יוסף לשלחם חוץ לתחום. - אבל ק' איך הם הסכימו ללכת חוץ לתחום שהרי לא ידעו שיוסף יחזירם, אבל אולי חששו לפיקוח נפש כי היה רעב בארץ וכבר כלה הלחם בבית יעקב כדאי' בפסוקים. הגראי"ש קניבסקי שליט"א.

²עי' סוגיא בשבת ק"ה ב'. הגראי"ש קניבסקי שליט"א.

למטה' כו', הקשה ע"ז אאמו"ר שליט"א ממה דכתיב בסוף הפרשה³ (מ"ג כ"א) והנה כסף איש 'בפי אמתחתו' וגו' ומפורש בכתוב דגם בשאר השקים, ולא רק של האחד, הי' הכסף למעלה בפי אמתחתם ולא למטה בתחתית שקים. וצ"ב.

ת. בפי השני.

ש. בהנ"ל. מש"כ מרן שליט"א, ובשאר השקים הי' תבואה גם בשביל 'לוי', האם זהו ט"ס וצ"ל: בשבילו, והיינו בשביל אותו האחד שקבל שק מלא מספוא בשביל כולם. או שאי"ז ט"ס וכוונת מרן שליט"א שאותו האחד שקיבל שק מלא מספוא בשביל כולם הרי הוא 'לוי', אך דא"כ מנין שהוא לוי.

ת. תפוס לשון אחרון כדמשמע ברש"י.⁴

ש. מקץ. בראשית א' כ"ז - כ"ח.⁵ בענין משה רבינו אם היו לו בנות, כתב מרן שליט"א בתוך התשובה⁶: וגם מ"ר י"ל שהיו לו בנות כי יתרו הגיע קודם מ"ת ואז החזיר משה את אשתו ונתעברה. ע"כ. והעירו⁷ בזה"ל: וז"ל המגיד מישרים פ' מקץ מהדו"ב (עמ' ק"ח) ולא אוליד משה ברתא אע"ג דאיהו שלימו דפריה ורביה משום דלא הוה לי' צורכא בבנין ולא אוליד לו אלא להאי רמזא כו' ולרמזי הכי בתרין בנין סגי כו', וע"ש דמה"ט גם לאליהו ויהושע לא היו בנים ע"ש כו'. ע"כ ההערה.

ת. הי' צריך לקיים המצוה.

---

³במכתב ראשון טעיתי ושאלתי בשם אאמו"ר שליט"א מהמקרא דכתיב (מ"ג כ"ג) ויאמר שלום לכם אל תיראו אלקיכם ואלקי אביכם נתן לכם מטמון 'באמתחתיכם' כספכם בא אלי וגו', וע"ז השיב מרן שליט"א: באמתחתיכם כולל הכל. אמנם קושיית אאמו"ר שליט"א הי' מקרא דכתיב (מ"ג כ"א) והנה כסף איש בפי אמתחתו וכנ"ל בשאלה כאן.

⁴לכא' כוונת מרן שליט"א להא דכתיב (מקץ מ"ב כ"ז) ויפתח האחד את שקו לתת מספוא לחמרו במלון וירא את כספו והנה הוא בפי אמתחתו ופרש"י וז"ל ויפתח האחד הוא לוי שנשאר יחיד משמעון בן זוגו כו' עכ"ל.

⁵כתיב (שם) ויברא אלקים את האדם בצלמו בצלם אלקים ברא אתו זכר ונקבה ברא אתם. ועי' הערה הבאה.

⁶שאלה זו קאי על תשובות ג' ד' שבספרנו תשובות הגר"ח ח"א, העוסק בשאלה שהיתכן שמשה ואהרן לא קיימו מצות פו"ר כי מצינו בתורה שהיו להם רק בנים ולא מצינו בתורה שהיו להם גם בנות, וע"ז מרן שליט"א השיב בתשובה ג': מנ"ל שלא הי' להם בנות. ובשאלה ד' כתבנו להוכיח מהפסוקים [לכאורה] שלא היו להם בנות, וע"ז השיב לן מרן שליט"א שם בתשובה ד': פסוק מפורש (במדבר י"ח) וידבר ה' אל אהרן וגו' לך נתתם ולבניך ולבנותיך אתך, וגם מ"ר י"ל שהיו לו בנות כי יתרו הגיע קודם מ"ת ואז החזיר משה את אשתו ונתעברה. ע"כ יעו"ש (ועי' מה שכתבנו בזה באריכות בהערות 4, 5 שם), ועלה קאי השאלה הנ"ל. (וע"ע מה שכתבנו בס' מאור אהרן עה"ת, וע"ע תשובת מרן שליט"א ביומא פ"א א').

⁷הרה"ג ר' שמעון ויסברג שליט"א.

חנוכה

ש. או"ח סי' תרע"ו. מעשה בא' שבירך ביום א' דחנוכה להדליק נר ושהחיינו, וכשגמר להדליק נזכר שלא ברך שעשה ניסים, האם מברך שעשה ניסים כשנזכר דלא גרע מהרואה שמברך שעשה ניסים.

ת. כן.

ש. בהנ"ל. יש לשאול כמו כן מהו באופן שזנכר קודם שהדליק אם יברך שעשה ניסים אחר שהחיינו קודם שידליק.

ת. כן.

...

ש. שבת כ"א א'. מאי שמן קיק כו' ריש לקיש אמר קיקיון דיונה אמר רבה בר בר חנה כו' ובענפוהי נייחן כל בריחי דמערבא. פרש"י וז"ל, בריחי. חולין עכ"ל, כתיב (תהלים ק"ל) קויתי ה' קותה נפשי ולדברו הוחלתי, והנה קויתי ה' קותה נפשי ולדברו ר"ת קקיון, וכן ה' נפשי ולדברו הוחלתי ר"ת יונה, והיינו דבפסוק זה יש בראשי התיבות אותיות של 'קקיון יונה', והנה כתב המלבי"ם (תהלים שם) וז"ל, קויתי, הוחלתי. המקוה מקוה על דבר בלתי ברור, והמיחל מיחל על דבר ברור כו' עכ"ל, ואפשר דזה מ"ש קויתי ה' קותה נפשי היינו שיונה הנביא קיוה שהנבואה תתקיים, ואחר שאנשי נינוה עשו תשובה אז אמר יונה הנביא ולדברו הוחלתי והיינו לנבואה ברורה שתתקיים הוחלתי.

עוד אפשר דנרמז בזה שיונה הנביא קיוה לישועת השי"ת אחר שהקיקיון נאכל. ואחר שקיוה לישועה כנ"ל אמר ולדברו הוחלתי פי' הוחלתי מעיקרא לדבר הנבואה שאכן תתקיים ולא הייתי בא לידי צרה זו של הקיקיון שנאכל.

והנה יש לומר דרמזו במ"ד 'קויתי וגו' ולדברו' (ר"ת יונה כנ"ל) 'הוחלתי', גם הא דקאמר רבב"ח 'ובענפוהי נייחן כל בריחי [חולין כדפרש"י] מערבא', והיינו שהקיקיון היה ליונה הנביא לבריאות מפני השמש [עד שנאכל].

ת. יתכן.

ש. שבת שם. בעא מיניה אביי מרבה שמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת מהו שיתן לתוכן שמן כל שהוא וידליק מי גזרינן דילמא אתי לאדלוקי בעינייהו או לא כו'. ומסקנא דגמ' דגזרינן ואסור, ויש לשאול האם הגזירה לאסור זהו דווקא בגוונא שהרוב הוא שמן פסול והמעט הוא שמן כשר וכדקאמר שיתן לתוכן שמן (פי' כשר) 'כל שהוא', או"ד זהו גם בהיפוך והיינו בגוונא שהרוב הוא שמן כשר והמעט הוא שמן פסול [דשמא י"ל שדווקא היכא שהשמן הפסול הוא הרוב איכא לחוש שיבוא להדליק רק בשמן פסול אבל היכא שהרוב הוא שמן כשר לא יבוא להדליק רק בשמן פסול].

ת. אולי.

ש. שבת שם. מאי לאו להדליק לא להקפות. פרש"י וז"ל, לא להקפות. לא היו מדליקין האגוז אלא סומך עליה הפתילה שלא תטבע בשמן כו' עכ"ל [ובר"ח פירש באופן אחר, ולפירוש רש"י] לכאור' צ"ב, דאי להקפות מאי קמ"ל שמותר, ובשלמא אי להדליק קמ"ל דאף שבאגוז לבד אסור להדליק מ"מ פתילה ע"ג אגוז מותר אבל אי להקפות איזה טעם יש לאסור להקפות פתילה ע"ג אגוז והרי אין מדליק כלל באגוז. [וביותר צ"ב, דבגמ' הק' אי להקפות מ"ט דת"ק, והיינו מ"ט דת"ק דאסור, והו"ל להק' קודם זה, מאי קמ"ל כלל דרשב"ג דמותר].

ולכאור' אין ליישב דהיות ואיכא איזה מציאות להדליק באגוז [וכפי שמבואר בהו"א דגמ'] לכן הו"א שיהיה אסור להקפות כי שמא יבוא גם להדליק שמן כשר עם אגוז וקמ"ל רשב"ג דאעפ"כ מותר להקפות, דא"כ, הוה גזירה לגזירה, שהרי כל האיסור להדליק באגוז לבד הוא גזירה (והיינו בכלל הגזירה של השמנים האסורים להדלקה בשבת משום שאינם נמשכים יפה וה"נ אגוז אינו נמשך יפה דאל"כ הו"ל לגמ' ליישב באגוז כמו דמיישב להלן בגמ' גבי חלב מהותך וקרבי דגים) וא"כ לאסור להדליקו עם שמן כשר הוא גזירה לגזירה, ולא גזרינן גזירה לגזירה וכדאמר' במסקנא דגמ'. וצ"ב.

ת. כשיש צורך גזרי'.

ש. שבת שם. תני רמי בר חמא פתילות ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת אין מדליקין בהן במקדש משום שנאמר להעלות נר תמיד הוא תני לה והוא מפרש לה כדי שתהא שלהבת עולה מאיליה ולא שתהא עולה על ידי דבר אחר. הנה ממ"ש פתילות ושמנים כו' אין מדליקין בהן במקדש כו' כדי שתהא שלהבת עולה מאיליה כו', משמע ששמנים שהשלהבת עולה בהם מאיליה כשרים להדלקת המנורה, וצ"ב דהא כתיב שמן זית זך, והרי שרק שמן זית כשר להדלקת המנורה.

ושו"ר שכבר הק' הכי הגרע"א בגליון הש"ס וז"ל, שם שמנים ופתילות וכו' אין מדליקין בהם במקדש. ק"ל למאי נקט שמנים הא במקדש אין מדליקין רק בשמן זית זך עכ"ל.

ויש לשאול האם י"ל כך, דרמב"ח מיירי בגוונא שאין במקדש שיעור מספיק של שמן זית למנורה אלא ע"י הוספה של מעט שמן אחר מהשמנים הפסולים (ומחנוכה שהוצרכו לנס אין להוכיח, משום ששם הי' בהיפוך והיינו שהי' צריך להוסיף רוב שמן פסול ובהאי גוונא ודאי דפסול משום דכתיב שמן זית).

וההו"א דשרי להוסיף השמן הפסול, הוא מדין ביטול ברוב, דכיון שרוב השמן הוא שמן זית, א"כ הוי הכל כשמן זית, ושפיר נתקיים בהאי גוונא מה שאמרה תורה דבעינן למנורה דוקא שמן זית. [וכמ"ש בשפת אמת יעו"ש].

וקמ"ל רמב"ח דאעפ"כ אסור להדליק בכהאי גוונא במקדש, והיינו משום, דבמנורת המקדש בעינן שתהא שלהבת עולה מאיליה, וחיישינן שאם נתיר להדליק רוב שמן כשר שהשלהבת עולה מאיליה במעט שמן פסול שאין השלהבת עולה מאיליה [משום שנתבטל ברוב וכו"ל], כמו כן יבוא להדליק רק בשמן פסול שאין השלהבת עולה מאיליה כלל, וכדגזרינן לעיל גבי שבת

שלא להדליק שמן פסול בשמן כשר גזירה שמא ידליק רק בשמן פסול. (ואף שאין שבות במקדש י"ל כמ"ש תוס' עירובין ק"ב ב' ד"ה והעליון דכמה שבותים גזרו במקדש, וכמ"ש מרן שליט"א בביאור 'דעת' בברייתא דמלאכת המשכן פי"ג ס"ק קכ"ח).

ואף דמה שלעיל גבי שבת הגזירה לאסור היא באופן שמדליק שמן פסול במעט שמן כשר, ואילו כאן גבי המנורה הוא בהיפוך והיינו שמדליק שמן כשר במעט שמן פסול, מ"מ לא מסתבר שיש חילוק שהרי גם אם נתיר להדליק שמן כשר במעט שמן פסול איכא למיחש שמא ידליק רק בשמן פסול.

ת. יתכן.

ש. שבת שם. ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת אין מדליקין בהן במקדש משום שנא' להעלות נר תמיד כו'. הקשה הגרע"א בגליון הש"ס וז"ל, שמנים ופתילות כו' אין מדליקין בהם במקדש. ק"ל למאי נקט שמנים הא במקדש אין מדליקין רק בשמן זית זך עכ"ל.

והנה בין השמנים המנויים במשנה שאין מדליקין בהן בשבת קתני גם 'ולא בשמן שריפה', ושמן שריפה הוא הרי יתכן להיות גם שמן זית זך, וכיון שכן יל"ע למה לא תירץ הגרע"א דזהו מה דקמ"ל תני רמי בר חמא במ"ש גם 'שמנים' והיינו דקמ"ל דאף בשמן זית זך של שמן שריפה אין מדליקין במקדש ומטעם שאין מדליקין מנורה בשמן טמא [כשיש שמן טהור] מפני שזה יגרום טומאה למנורה, והרי היו נזהרים מלטמא כלי המקדש כמ"ש בסוף חגיגה.

ולכאור' י"ל בפשיטות, דפשיטא הוא מה שאין מדליקין המנורה בשמן טמא וכיון שכן לא היה צריך תני רמי בר חמא להשמיע דבר זה, וודאי לא זה מה שבא להשמיע במ"ש 'שמנים' שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת אין מדליקין בהן במקדש. וגם זה פשיטא מטעם שבמנורה לא שייך גזירה שמא יטה, שלרבה זהו הטעם שאין מדליקין בשמן שריפה וכדלהלן כ"ג א'.

והאם נכון הוא דלכן לא תי' כן הגרע"א.

ת. יפה.

ש. שבת שם. תנן מבלאי מכנסים כהנים ומהמיניהם היו מפקיעין ומהן מדליקין כו'. לכאור' יש לשאול, שהרי יש לחלק, דאילו באבנט מלבד הצמר היה גם שש וארגמן, ואילו מ"ש לעיל הוסיפו עליהן של צמר ה"ז צמר לבד, וא"כ שמא דווקא צמר לבד אסור אבל צמר עם שש וארגמן שרי ומאי קשיא.

והאם י"ל, שהרי לעיל בגמ' נתבאר דפתילות פסולות בתערובת עם פתילות כשרות נמי אסור משום גזירה דתערובת אטו בעינייהו, וחזינן דאין לחלק כנ"ל, וא"כ ה"נ צמר בתערובת שש וארגמן נמי אסור.

ת. אין שום נ"מ.

ש. שבת שם. אמר רב הונא פתילות ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת אין מדליקין בהן בחנוכה בין בשבת בין בחול. יש לשאול, האם לרב הונא, כמו דגזרינן בשבת שלא יתן לתוך שמן הפסול לשבת כל שהוא שמן הכשר לשבת מטעם דילמא אתי להדליק השמן הפסול לבדו וכדלעיל בדברי רבה ואביי, כמו כן גזרינן גם בחנוכה. (ולרב להלן ע"ב דמותר להדליק בהם בחנוכה אין שאלה, כי כיון שיותר להדליק בהם שוב אין מה לגזור, ורק לר"ה דאסור בחנוכה כמו בשבת יש לשאול כנ"ל).

ת. בשבת.

ש. שבת כ"א ב'. וחד אמר טעמא דב"ש כנגד פרי החג. יש לשאול מה שייך פרי החג לחנוכה.

ת. סימן לחשיבות.

ש. שבת שם. וטעמא דבית הלל דמעלין בקדש ואין מורידין. משמע דב"ש ס"ל דלא שייכא הכא טעמא דמעלין בקודש ואין מורידין, ויש לומר דס"ל שאינו מוסיף ביום השני דבר נוסף בנר עצמו שהדליק ביום הראשון.

וב"ה ס"ל דנתי דלא הוסיף בנר הראשון עצמו כלום מ"מ הדלקת הנר השני הוי תוספת לנר הראשון, והיינו, שביום השני מוסיף לנר של המצוה נר נוסף של הידור שבהדלקתו מתרבה כבוד לנר של המצוה, (שהנר הנוסף שמדליק אחר הנר הראשון שמדליק, הוא נר של הידור, וכמ"ש בגמ' מצות חנוכה נר איש וביתו ופרש"י וז"ל, נר איש וביתו. נר אחד בכל לילה ואיש וכל בני ביתו סגי להו בנר אחד עכ"ל), ונמצא שבהדלקת הנר הנוסף של ההידור מעלה את הנר של המצוה, ושפיר הוי מעלין בקודש.

ת. נכון.

ש. שבת שם. גמל שטעון פשתן כו' רבי יהודה אומר בנר חנוכה פטור. קצת צ"ב שהרי נר חנוכה מדליקו בחצר ולא ברה"ר כדפרש"י לעיל ד"ה מבחון וז"ל, מבחון. משום פרסומי ניסא ולא ברה"ר אלא בחצרו שבתיהן היו פתוחין לחצר עכ"ל, וכיון שכן איך הגיע הפשתן לנר.

שו"ר הא דפרש"י להלן כ"ב א' וז"ל, מצוה להניחה. בחצר או ברה"ר כו' עכ"ל ולכא' צ"ב דהא לעיל פרש"י שמדליק בחצר וכנ"ל.

ולכא' צ"ל דכוונת רש"י דהיכן שבתיהן פתוחין לחצר מדליק בחצר והיכן שבתיהן פתוחין לרה"ר מדליק ברה"ר, ומאחר שכן שוב לא קשיא היאך הגיע הפשתן לנר, דמיירי בגוונא שהבית פתוח לרה"ר.

ואפשר דמעיקרא לא קשיא, כי מיירי בחנווני, וחנווני בסתמא ברה"ר הוא ולא בבית שבחצר.

ת. סמוך לרה"ר.

ש. שבת שם. פרש"י וז"ל, גירסא דינקותא. מתקיים יותר משל זקנה עב"ל, תנן פ"ה דאבות בן שישם לזקנה, ויש לשאול, האם לפי"ז גירסא דינקותא שמתקיים יותר הוא עד היותו בן שישם.

ת. יתכן.

ש. שבת כ"ב א'. מתיב רב אויא כו'. עלה ברעיוני בס"ד דרב 'אויא' הוא ר"ת של קרא דכתיב ו'אהבת א'ת ה' א'לקיך.

ת. אולי.⁸

ש. שבת שם. פרש"י וז"ל, אכחושי. דמיחזי כמאן דשקיל נהורא ושואב קצת מלחלוחית שמנו עב"ל, מש"כ רש"י ושואב כו' האם הכוונה דזה מיחזי כשואב, או דממש שואב ומש"כ רש"י דמיחזי קאי רק על מש"כ כמאן דשקיל נהורא.

[דאם הכוונה שרק נראה כשואב, לכאור' צ"ב מה חילוק יש בין מ"ד ביזוי מצוה למ"ד אכחושי מצוה, שהרי לכאור' מה שאסור להדליק מנר לנר מהטעם שזה נראה כשואב מלחלוחית שמנו ה"ז ג"כ משום ביזוי מצוה, דאל"כ מה איכפת לן מה שזה נראה כשואב כו', ועל כרחך דהוא משום ביזוי מצוה, וא"כ מה החילוק בין מ"ד ביזוי מצוה לבין מ"ד אכחושי מצוה, ולכאור' זה מוכיח דמ"ש רש"י דמיחזי כו' ושואב כו' הכוונה ששואב במציאות].

ת. אמת.

ש. שבת כ"ב ב'. והא הכא כיון דקביעי נרות לא סגיא דלא משקיל ואדלוקי קשיא בין למ"ד משום בזוי מצוה כו'. לכאור' יש לשאול מאי קשיא ממנורה, והא איכא לחלק, דבמנורה כיון דלא היה אפשר להדליק את שאר הנרות מהנר המערבי אלא ע"י קיסם (כאן בהו"א דגמ', קודם דמשני בפתילות ארוכות) איכא למימר דצורת מצות ההדלקה היא ע"י קיסם וממילא לא שייך בזה משום ביזוי מצוה שהלא אי אפשר להדליק מהנר המערבי בענין אחר וכנ"ל, אבל בנר חנוכה שיש אפשרות במציאות להדליק שלא ע"י קיסם (שהרי בנר חנוכה אין צריך להדליק מנר מסויים כמו שבמנורה צריך להדליק מהנר המערבי) וכגון ע"י שיקרב נר אל נר (וזה לא היה שייך במנורה כיון דהוה קביעי) דווקא בזה אם ידליק ע"י קיסם הוי ביזוי מצוה. ולכאור' צ"ב.

ת. אין נ"מ.

---

⁸וכן הוא ר"ת (תהלים ס"ח ו') א'בי יתומים ו'דין אלמנות וגו'.

ש. בהנ"ל. ואולי י"ל, דמש"כ בשאלה למעלה, "דבמנורה כיון דלא היה אפשר להדליק את שאר הנרות מהנר המערבי אלא ע"י קיסם איכא למימר דצורת מצות ההדלקה היא ע"י קיסם" כו', אולי אין זה נכון, והיינו משום דנהי נמי שמהנר המערבי אין אפשרות להדליק את שאר נרות המנורה אלא ע"י קיסם (ועכ"פ להו"א דגמ' קודם התירוץ 'בפתילות ארוכות'), מ"מ יש סברא לומר שאם באמת אין שום אפשרות להדליק את שאר נרות המנורה מהנר המערבי אלא ע"י קיסם וכנ"ל, יהיה חיוב להדליק את שאר נרות המנורה ע"י קיסם מנר שאינו של מצוה ולא מהנר המערבי והיינו כדי שלא יהיה ביזוי מצוה, והיינו ששוב לא נאמר כמו שכתבנו למעלה שצורת מצות ההדלקה היא ע"י קיסם מאחר שאין אפשרות להדליק אלא ע"י קיסם.

ת.

ש. בהנ"ל. ולכאור' באמת יש לברר האם יש דין להדליק נרות המנורה דווקא מהנר המערבי, והנפק"מ היא למה שכתבנו למעלה כנ"ל, והיינו, דאם יש דין להדליק דווקא מהנר המערבי, א"כ על כרחך שצורת מצות ההדלקה היא ע"י קיסם, כי א"א להדליק באופן אחר [להו"א דגמ']. ואם אין דין להדליק דווקא מהנר המערבי א"כ אין הכרח שצורת מצות ההדלקה היא ע"י קיסם כי אפשר להדליק מנר שאינו של מצוה.

ולכאור' יש להוכיח דאין דין להדליק דווקא מהנר המערבי, והראיה, שהרי כשכבה הנר המערבי [בזמן בית שני אחר פטירתו של שמעון הצדיק, כדאיתא ביומא] הדליקו המנורה אע"פ שלא הדליקוה מהנר המערבי, וחזינן שאין דין להדליק דווקא מהנר המערבי. [והשתא כיון שמצינו שיש אפשרות להדליק בענין אחר והיינו שיקח אש ע"י קיסם מנר שאינו של מצוה, שוב אין הכרח לומר שצורת מצות ההדלקה המנורה היא ע"י קיסם].

אמנם יש לדחות הראיה, כי י"ל דדווקא בזמן שלא היה נכבה הנר המערבי דווקא אז היה דין להדליק דווקא מהנר המערבי, אבל בזמן שכבה הנר המערבי והיינו בזמן בית שני אחר שמעון הצדיק י"ל דכיון שלא היה אפשרות להדליק אלא ע"י דבר אחר ולא ע"י הנר המערבי דווקא אז היה מותר להדליק מנר אחר שאינו של מצוה, אבל לעולם כן יש דין להדליק מהנר המערבי כשהוא קיים. [והשתא לפי"ז לא מצינו שיש אפשרות להדליק המנורה שלא מהנר המערבי, וכיון שכן הדרנא למש"כ לעיל דבמנורה אין אפשרות להדליק רק ע"י קיסם. וא"כ הדרא ק' לדוכתא מאי קשיא ממנורה לנר חנוכה, והיינו כנ"ל דבשלמא במנורה לא היה אפשר להדליק מבלי קיסם [להו"א דגמ', קודם דמשני 'בפתילות ארוכות'] וא"כ צורת מצות ההדלקה היא ע"י קיסם ולא שייך בזה משום ביזוי מצוה אבל בנר חנוכה שיש אפשרות להדליק שלא ע"י קיסם הוי ביזוי מצוה אם ידליק בקיסם ומאי קשיא ממנורה לנר חנוכה].

ת.

ש. בהנ"ל. הנה ממסקנא דגמ' דמשני 'בפתילות ארוכות' לכאור' ג"כ מוכח דיש דין להדליק דווקא מהנר המערבי דאל"כ למה דחקו לתרץ שהיה פתילות ארוכות (שבפשוטו פתילות ארוכות אי"ז כ"כ יפה שהרי היו פתילות ארוכות קצת הרבה), שהרי הוה לתרץ שידליק מאש שאינו של מצוה, ומדמשני דווקא 'בפתילות ארוכות' לכאור' שמע מינה דיש דין להדליק דווקא מנר מערבי ולכך הוצרכו לומר שהיו פתילות ארוכות.

אמנם גם פה י"ל שדווקא בזמן שלא היה כבה הנר המערבי היה דין להדליק מנר המערבי, אבל בבית שני לא וכן"ל.

ת. נכון.

ש. שבת שם. ובין למ"ד משום אכחושי מצוה כו' סוף סוף למ"ד משום אכחושי מצוה קשיא קשיא. לכאור' יש לשאול איזה אכחושי מצוה שייך בנר המערבי, דבשלמא אם היה מדליק מנר המערבי בזמן שדלק שלא בנס והיינו בזמן שכל שאר הנרות גם כן דלקו, שפיר הוי אכחושי אם היה מדליק ממנו, אבל השתא שהדליק מנר המערבי בזמן שכבר דלק רק ע"י נס, איזה אכחושי שייך בזה והלא הוא דולק מכח הנס ולא מכח השמן.

(והנה לעיל ע"א פרש"י וז"ל, אכחושי. דמיחזי כמאן דשקיל נהורא ושואב קצת מלחלוחית שמנו עכ"ל ואי נימא דמיחזי קאי גם על מ"ש ושואב כו' ולא שבאמת שואב (אך לשון רש"י לא משמע כן, דא"כ הול"ל ששואב כו' ולא ושואב כו') הוי ניחא כי הק' היא ממה שכשמדליק מהנר המערבי ה"ז מיחזי ששואב ולא שבאמת שואב מהשמן).

ושוב חשבנו בעזה"י דאולי אי"ז קשה, כי נהי שמדליק מהנר המערבי מ"מ כל זה רק את הנר הסמוך לנר המערבי אבל את שאר הנרות הרי מדליק כל אחת מחברתה ולא מהנר המערבי עצמו ושפיר הוי אכחושי, וק' רב ששת משאר הנרות ולא מהנר הראשון שהודלק מהנר המערבי עצמו, והאם נכון הוא.

ת. פשוט.

ש. בהנ"ל. האם היה מותר להדליק נר מנרו של רבי חנינא בן דוסא שדלק בחומץ ולא בשמן, ובשלמא למ"ד משום ביזוי מצוה לכאור' פשיטא שאסור וכמו שאסור מנר של שמן והיינו כי סוף סוף הנר שדלק ע"י חומץ היה נר של מצוה, אבל למ"ד משום אכחושי מצוה יל"ע בזה אי שייך בזה אכחושי מצוה [דאף דבנר מערבי שייך משום אכחושי וכמבו' בגמ' ואף שדלק בנס, מ"מ י"ל דכל זה הוא דווקא בשמן שטבעו לדלוק, רק שהיה נס שהשמן לא נגמר, אבל בחומץ שאין טבעו כלל לדלוק וכל מה שהוא דלק היה כולו נס, שמא לא שייך בזה אכחושי].

ת. אין משתמשין בו.

ש. שבת שם. מאי הוי עלה כו' ואי הנחה עושה מצוה אין מדליקין מנר לנר כו'. יל"ע בגוונא שהדליק הנר הראשון אך עדיין לא עשה הנחה והיינו שעדיין לא הניח הנר הראשון שהדליק במקום של הפירסומי ניסא, אם כל זמן שלא הניח הנר הראשון במקום של הפירסומי ניסא, יכול להדליק מנר ראשון זה את הנרות האחרים, והיינו מטעם שעדיין לא היה הנחה, והיינו דמ"ש ואי הנחה עושה מצוה אין מדליקין מנר לנר ה"ז דווקא כשכבר עשה הנחה לנר הראשון שהדליק אבל אם לא עשה הנחה לנר הראשון שהדליק לא קאמר רב בזה דאין מדליקין מנר לנר.

ת. יפה.

ש. שבת שם. פרש"י וז"ל, לא יכוין משקלותיו. שמא לא ימצאם טובים או ימצאם יתירים ויחוס עליהן ולא יחלל המעשר עליהן ונמצא שביזה המעשר שלא לצורך עכ"ל, קצת יש לשאול דכמו כן ניחוש דאחר שהדליק הקיסם ימלך שאינו מדליק עתה הנר השני ויכבה הקיסם ונמצא שביזה הנר של מצוה שלא לצורך.
ת. לא שכיח.

ש. בהנ"ל. הנה מלישניה דרש"י דכתב וז"ל ונמצא שביזה המעשר שלא לצורך עכ"ל משמע דאף כששוקל לצורך מצוה ה"ז ביזוי רק כיון ששוקל לצורך מצוה מותר, ולכאור' צ"ב.
(ולמה לא פרש"י דהיכן שזה לצורך מצוה אי"ז ביזוי כלל).
ת. אם אין צורך הוי ביזוי מצוה.

ש. שבת שם. פרש"י וז"ל, ומפיק להו לחולין. כלומר יניחם בחוליהן כמו שהן עכ"ל, מש"כ רש"י 'כלומר' לכאור' הוא משום דאי הכוונה כפשוטו ק' שהרי זה עדיין לא היה מעשר שני ומה שייך לומר 'ומפיק' להו לחולין, וע"כ פרש"י 'כלומר' והיינו דאין הכוונה כפשוטו אלא הכוונה יניחם בחוליהן כמו שהן.
ת. נכון.

ש. שבת כ"ג א'. ונימעוט נס. יש לשאול מה הביאור בזה, דלמה עדיפא למעט נס [היינו ברכת שעשה ניסים] יותר מאשר למעט זמן [היינו ברכת שהחנינו].
ואי הוה אמרין ונימעוט 'נמי' נס הי' יותר ניחא, דאז הי' פירוש ק' הגמ' דכמו שממעט 'זמן' כך באותה מדה ימעט גם 'נס' דכשם שסגי לברך זמן אחד לכל הח' ימים כמו כן שיהי' סגי לברך ברכת נס אחד לכל הח' ימים, אבל השתא דק' הגמ' היא ונימעוט נס משמע דהק' היא שימעט נס במקום למעט זמן וא"כ צ"ב כדלעיל למה ראו למעט נס יותר מלמעט זמן. וצ"ב.
ת. מאי חזית.

ש. שבת שם. נס כל יומי איתיה. פרש"י וז"ל, כל יומי איתיה. שהרי כל שמנה הדליקו מן הפך אבל זמן משהגיענו להתחלת זמן הגיענו עכ"ל, והיינו שבכל יום היה נס מחדש, ולכן מה שבירך ברכת נס ביום האתמול אי"ז פוטר מלברך ברכת נס על מה שמדליק היום, כי כיון שכל יום נתחדש בו נס ה"ז מחייב לברך בכל יום מחדש ברכת נס.

ולכאור' צ"ב, דהא לפי"ז נמצא דכל יום שמדליק הרי הוא מדליק כנגד הנס שנתחדש באותו היום [ולא מדליק היום על הנס של יום האתמול], וכיון שכן, יש לשאול למה אין מברך בכל יום גם ברכת זמן, שהרי כיון שבכל יום היה נס חדש [ולכן הוצרך לברך ברכת הזמן בכל יום מחדש],

א"כ בכל יום ויום מימי החנוכה הגיענו להתחלת הזמן מחדש [דאל"כ גם ברכת נס לא היה לברך בכל יום וכנ"ל]. וצ"ב.

ת. על תוספת הנס.

ש. שבת שם. פרש"י וז"ל, מאי ממעט. המדליק בשאר ימים איזו מן השלש ממעט עכ"ל, יש לשאול למה פרש"י רק 'המדליק' והרי הנידון הוא גם לענין 'הרואה' כמבואר בגמ'.

ת. היינו הך.

ש. שבת כ"ג ב'. אמר רבא פשיטא לי נר ביתו ונר חנוכה נר ביתו עדיף משום שלום ביתו נר ביתו וקידוש היום נר ביתו עדיף משום שלום ביתו בעי רבא נר חנוכה וקידוש היום מהו כו' בתר דאבעיא הדר פשטה נר חנוכה עדיף משום פרסומי ניסא. לכאן יש לשאול דאחר שאמר נר חנוכה וקידוש היום נר חנוכה עדיף, א"כ מה הוצרך לומר בתחילה נר ביתו וקידוש היום נר ביתו עדיף, והרי היה ללמוד זה בק"ו, והוא, דכיון שנר ביתו ונר חנוכה נר ביתו עדיף א"כ כ"ש שנר ביתו וקידוש היום נר ביתו עדיף, שהרי אפילו נר חנוכה נדחה מפני נר ביתו וא"כ וודאי דקידוש היום יהיה נדחה מפני נר ביתו.

ועוד מהו הלשון 'בתר דאבעיא הדר פשטה' והרי ודאי שכך הוא, שהרי לא שייך לפשוט מבלי שהסתפק קודם, ומה אתא לומר בזה.

ת. אין דברי תורה נלמדין מדברי קבלה וכן להיפך.

ש. בהנ"ל. שוב חשבתי בס"ד דחדא מתרצא בחברתה, והיינו, דכשרבא אמר דינו בתחילה 'נר ביתו וקידוש היום נר ביתו עדיף' עדיין היה מסופק בספק של 'נר חנוכה וקידוש היום מהו', ולכן לא היה יכול ללמוד בכ"ש ממה שפשט ש'נר חנוכה וקידוש היום נר חנוכה עדיף'.

וזהו שאמרו 'בתר דאבעיא הדר פשטה' והיינו שבאו להדגיש דבזמן שאמר ההלכה ש'נר ביתו וקידוש היום נר ביתו עדיף' עדיין היה מסופק גבי 'נר חנוכה וקידוש היום', ורק אחר שאמר 'נר ביתו וקידוש היום נר ביתו עדיף' רק אח"כ פשט הספק של 'נר חנוכה וקידוש היום מהו', ולכן ממילא לא תיקשי למה הוצרך לומר לעיל 'נר ביתו וקידוש היום נר ביתו עדיף' וכנ"ל]. והאם נכון ליישב כן.

ת. גם אמת.

ש. שבת שם. אמר רב הונא הרגיל בנר הווין ליה בנים תלמידי חכמים. פרש"י וז"ל, בנים תלמידי חכמים. דכתיב כי נר מצוה ותורה אור על ידי נר מצוה דשבת וחנוכה בא אור דתורה עכ"ל, לכאן יש לשאול למה לא קאמר רב הונא הרגיל בנר יהא הוא עצמו תלמיד חכם, והיינו דכיון דילפינן דבר זה ממה דכתיב כי נר מצוה ותורה אור וכדפרש"י, לכאן היה ללמוד

מזה דהוא עצמו יהיה ת"ח, כי היכן מצינו שהפסוק קאי דווקא לענין הבנים ולא גם לגבי האדם עצמו, דלכאור' מה שמצינו בפסוק הוא רק מה שע"י נר מצוה בא אור דתורה, אבל היכן מצינו בפסוק דזה קאי דווקא על הבנים.

[ולכאור' אין ליישב דהוא עצמו אם הוא לא ילמד ח"ו לא יוכל להיות ת"ח ח"ו, דבאותה מדה גם בנים אם לא ילמדו ח"ו לא יהיו תלמידי חכמים ח"ו]. וצ"ב.

ת. הוא צריך לדאוג לעצמו.

ש. בהנ"ל. האם הרגיל בנר (שיהיו יפים כמבוי' באור"ח סי' רס"ג) הוא גם סגולה לזש"ק, והוא, ע"פ מה שמרן שליט"א אמר לן כשבקשנו ברכה עבור אברכים לזש"ק שיבדילו על היין כמ"ש בגמ' שבועות י"ח המבדיל על היין הויין ליה בנים זכרים, והוסיף מרן שליט"א ואמר לן כשבקשנו ברכה לבחורים לשידוך שיבדילו על היין ע"פ הגמ' בשבועות הנ"ל כי הא בהא תליא דמבלי שידוך א"א שיהיו בנים, ע"כ. והאם עפ"ז י"ל דגם הרגיל בנר זה סגולה לזש"ק ולשידוך כי בלא בנים א"א שיהיו בנים ת"ח.

ת. זה עצמו צריך טעם.

ש. בהנ"ל. הנה להלן אמר' אמר רבא דרחים רבנן הוו ליה בנין רבנן דמוקיר רבנן הוו ליה חתנוותא דרבנן כו', ויש לשאול האם באותה מדה [כנ"ל] יש לומר דלאהוב רבנן ולכבד רבנן ה"ז סגולה לזש"ק.

וכן מי שיש לו רק בנים יהי' לו סגולה לזכות לבנות [לקיום מצות פו"ר] בכך שיהיה מוקיר רבנן, דאל"כ איך יהיו לו חתנוותא.

וכן מי שיש לו רק בנות יהי' לו סגולה לזכות לבנים [לקיום מצות פו"ר] בכך שיהיה רחים רבנן.

ת. היינו הך.

ש. שבת שם. דביתהו דרב יוסף כו' אמר לה רב יוסף תניא לא ימיש עמוד הענן כו' מלמד שעמוד ענן משלים לעמוד האש ועמוד האש משלים לעמוד הענן סברה לאקדומה אמר לה ההוא סבא תנינא ובלבד שלא יקדים ושלא יאחר. פרש"י וז"ל, עמוד הענן. של יום משלים אורו לעמוד האש שהיה עמוד האש בא קודם שישקע עמוד הענן אלמא אורח בהכי. לאקדומי. בעוד היום גדול עכ"ל, הנה ממה שסברא לאקדומי בעוד היום גדול מפני מה שרב יוסף אמר לה שכן מצינו בעמוד האש שהקדים לבא בעוד היה עמוד הענן, מבואר דעמוד האש שהקדים לבוא הקדים לבוא בזמן מרובה, דאל"כ לא היה לה ללמוד מעמוד האש שיש להקדים לעוד היום גדול, ועל כרחך שהעמוד האש שהקדים לבוא הקדים לבוא בעוד היה היום גדול.

וכן מוכח גם ממה שההוא סבא אמר לה תנינא ובלבד שלא יקדים כו' ולא אמר לה שעמוד האש לא הקדים לבוא כה מוקדם כפי שהיא הקדימה להדליק [והיינו בעוד היום גדול וכמבוי' ברש"י

הנ"ל] וש"מ דעמוד האש שהקדים לבוא קודם ששקע עמוד הענן הרי הוא הקדים לבוא בעוד היום גדול. והאם נכון הוא [דאל"כ למה לא אמר לה שעמוד האש לא הקדים לבא כ"כ וכנ"ל].

ת. נכון.

ש. בהנ"ל. הנה עכ"פ היה זמן שעמוד הענן ועמוד האש היו יחד באותו זמן [ולכאור' הוא זמן רב וכמו שכתבנו דרך מוכח, לעיל בשאלה קודמת], ויש לשאול האם בזמן זה שהיו יחד, היה אור גדול מאד ביותר, והוא לפי מה דאיתא בברייתא דמלאכת המשכן (פי"ד סי' ב'). והובא בתוס' לעיל כ"ב ב') שביום עמוד הענן האיר אור גדול כדי כך שמסתכל בחבית ויודע מה יש בו בטפית ויודע מה יש בו וכן עמוד האש האיר אור גדול בלילה כדי כך שמסתכל ויודע כנ"ל.

ת. כשהם יחד.

ש. בהנ"ל. הנה ממה שדביתו דרב יוסף הדליקה מוקדם הנרות [ועכ"פ קודם שרב יוסף וההוא סבא אמרו לה שלא לעשות כן] מבואר שרב יוסף היה מכין הנרות כבר בעוד היה היום גדול [ושמא אפילו קודם לזה], דאל"כ היאך הי' מדליקה והרי את הנרות הבעל מכין.

ת. זריזין מקדימין.

ש. שבת שם. רב חסדא אמר כו' אלא הכא ביו"ט שחל להיות ע"ש עסקינן כו'. הנה לפי רב חסדא עיקר דברי התנא גבי שמן שריפה הוא דין ביו"ט ולא דין בשבת, ולכאור' זה ק"ק כי כל השמנים שמנאם התנא אמרם התנא לענין הדלקתם בשבת [ולא ביו"ט], ואילו שמן שריפה אמרו התנא לענין יו"ט, ולכאור' אי"ז מקומו והו"ל לתנא לומר זה במקום אחר והיינו רק להלן כ"ד א' בהא דתנן התם אין מדליקין בשמן שריפה ביו"ט, או לא לומר כאן כלום ולומר רק המשנה דלהלן כ"ד א'. וצ"ב. [ושמא זהו טעמו של אביי דלא אמר כרב חסדא, אך לרב חסדא ק' וכנ"ל]. וצ"ב.

ת. אגב שבת אמר ביו"ט.

ש. שבת כ"ד א'. איבעיא להו מהו להזכיר של חנוכה בברכת המזון כו' אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא כו' מזכיר בהודאה. היינו דלרבא מזכיר של חנוכה בהודאה, והנה להלן מיניה אמרי', רב הונא בר יהודה איקלע לבי רבא סבר לאדכורי בבונה ירושלים אמר להו רב ששת כתפלה כו', והיינו דרב הונא סבר לאדכורי בבונה ירושלים, ורבא הסכים עמו דאל"כ לשם מה הוצרך לומר לן דרב הונא 'איכלע לבי רבא' והול"ל רק 'רב הונא בר יהודה סבר לאדכורי בבונה ירושלים', וממה שאמרו 'איכלע לבי רבא' אלא על כרחך דרצו לומר דרבא הסכים עם רב הונא בר יהודה, וכן משמע ממה דאמרי' אח"כ אמר 'להו' רב ששת כו' והיינו לרב הונא בר יהודה ולרבא דאל"כ הול"ל אמר 'ליה' רב ששת והיינו רק לרב הונא בר יהודה. וכיון שכן צ"ב דהרי לעיל מיניה קאמר רבא בעצמו [בשם רב סחורה בשם רב

הונא] דמזכיר בהודאה ולא בבונה ירושלים. (ומה שהגמ' מייתי לדברי רב ששת הוא לומר טעמיה דרבא שמזכיר בהודאה). וצ"ב.

ת. קמ"ל דפלוגתא היא.

ש. בהנ"ל. שו"ר בגמ' שבת מהדורת 'עוז והדר' בהגהות וציונים שהביאו גירסת הגריעב"ץ שבמקום לומר איקלע לבי 'רבא' גרס הגריעב"ץ לבי 'רבה'. וכן הביאו שם שבכתב יד הגמ' במקום אמר להו 'רב ששת' איתא אמר להו 'רבא'. ולפי"ז לכאו' כל שאלתינו הנ"ל ניחא. והאם זה נכון.

(אך מ"מ לגירסת הגמ' שלפנינו צ"ב כנ"ל).

ת. יתכן.

ש. שבת שם. איבעיא להו מהו להזכיר של חנוכה במוספין כיון דלית ליה מוסף בדידיה לא מדכרינן או דילמא יום הוא שחייב בארבע תפלות כו'. הנה לעיל מיניה אמרי' איבעיא להו מהו להזכיר של חנוכה בברכת המזון כיון דמדרבנן הוא לא מדכרינן או דילמא משום פרסומי ניסא מדכרינן כו' וכתבו התוס' וז"ל, מהו להזכיר של חנוכה בבהמ"ז. בתפלה פשיטא ליה דמזכיר משום דתפלה בצבור הוא ואיכא פרסומי ניסא אבל בבהמ"ז שבבית ליכא פרסומי ניסא כולי האי עכ"ל, והשתא צ"ב, דכיון דבתפלה פשיטא ליה דמזכיר משום דתפלה בצבור הוא ואיכא פרסומי ניסא, מה לי דלית ליה לחנוכה מוסף בדידיה והרי כיון דמוסף תפלה בצבור הוא, צריך להזכיר משום פרסומי ניסא. וצ"ב.

ת. כבר הזכיר.

ש. בהנ"ל. לכאו' גם הכא גבי המוספין הוה להסתפק אותו הספק שהסתפקו לעיל גבי ברכת המזון, והיינו כך, מהו להזכיר של חנוכה במוספין כיון דמדרבנן הוא [היינו 'תפלת' מוסף] לא מדכרינן או"ד משום פרסומי ניסא מדכרינן [וכמ"ש התוס' דבתפלה בצבור פשיטא דמדכרינן משום פרסומי ניסא וכנ"ל, וכיון דהוא אותו הספק וכנ"ל, צ"ב ב' דברים :

א. למה לא פשטו בגמ' ספק זה דמוספין ממה שפשטו כבר לעיל גבי בהמ"ז.

ב. למה כאן גבי מוספין אמרו בגמ' צדדי ספק אחרים.

ת. אין דומה לגמרי.

ש. שבת שם. כתבו התוס' וז"ל, בבונה ירושלים. כמו בר"ח שאומר יעלה ויבא בבונה ירושלים, ומשום דיעלה ויבא היא תחנונים תקנוה בבונה ירושלים דהיא נמי תפלה, ובי"ח תקנוה בעבודה שהיא תפלה להשב ישראל לירושלים עכ"ל, הנה התוס' באו להסביר ההוא להזכיר בברכת המזון את של חנוכה בבונה ירושלים, והוא, דכמו שאומר בברכת המזון יעלה ויבא בבונה ירושלים ה"נ יזכיר של חנוכה בבונה ירושלים.

ומוסיפין התוס' לומר, דלמה באמת אומר בברכת המזון את יעלה ויבא בבונה ירושלים, והוא משום שיעלה ויבא הוא תפלה ותחנונים ולכן תקנוה בבונה ירושלים שגם בונה ירושלים היא תפלה [ותחנונים].

והשתא קשיא להו להתוס' דא"כ למה בתפלת שמו"ע תקנו לומר יעלה ויבא בעבודה ולא בבונה ירושלים, והרי כמו שתקנו בברכת המזון לומר יעלה ויבא בבונה ירושלים מהטעם שהוא תפלה ותחנונים וכנ"ל כמו כן היה לתקן בשמו"ע לומר יעלה ויבא בבונה ירושלים.

וע"ז משיבין התוס', וז"ל [כנ"ל], ובי"ח תקנוה בעבודה שהיא תפלה להשב ישראל לירושלים עכ"ל, ובפשוטו כוונת התוס' לומר דבעבודה זה תפלה להשב את ישראל לירושלים ומשא"כ בונה ירושלים (היינו ברכת וירושלים עירך) זה תפלה על ירושלים שהקב"ה ישוב לירושלים.

אך יש להבין כוונת התוס', והיינו, דלמה מה שעבודה היא תפלה להשב ישראל לירושלים הוא טעם לומר בו את תפלת יעלה ויבא, יותר מאשר לומר את יעלה ויבא בברכת בונה ירושלים.

שוב חשבנו בס"ד דכוונת התוס' היא כך, דעיקר יעלה ויבא הוא תפלה ותחנונים על 'ישראל' ולכן יותר נכון לאומרו בעבודה שהיא ג"כ תפלה על 'ישראל' להשיבם לירושלים, ומשא"כ בונה ירושלים שעיקרו הוא תפלה ותחנונים על ירושלים שהקב"ה ישוב לירושלים.

(ושו"ר לשון רש"י על דברי הגמ' להלן, וז"ל, ואומר מעין המאורע בעבודה. לבקש רחמים 'על ישראל ועל ירושלים' להשיב עבודה למקומה לעשות קרבנות היום עכ"ל, ובזה אתי שפיר טפי דברי התוס' והיינו דמשום דגם יעלה ויבא היא תפלה 'על ישראל ועל ירושלים' כפי שאומרים בו 'וזכרון ירושלים עיר קדשך וזכרון כל עמך בית ישראל', ומשא"כ בונה ירושלים שכולה תפלה רק על ירושלים, שהרי לא נזכר בה ישראל רק ירושלים, וכנ"ל).

ת. יפה.

ש. בהנ"ל. הנה במ"ש התוס' בתחילת דבריהם 'ומשום דיעלה ויבא היא תפלה ותחנונים תקנוה בבונה ירושלים דהיא נמי תפלה עכ"ל ה"ז המשך לתחילת דבריהם שם באו התוס' להסביר למה היה הו"א לומר של חנוכה בבונה ירושלים, וכתבו, היות שבר"ח אמרין בבונה ירושלים ה"נ בחנוכה יש לאומרו בבונה ירושלים, והוסיפו לומר, דהטעם שבאמת תקנו לומר יעלה ויבא בר"ח בבונה ירושלים הוא משום ששניהם תפלת תחנונים, אך יש לשאול דאדרבא כיון שכן היה צריך שלא לומר של חנוכה בבונה ירושלים והיינו כי של חנוכה ה"ז הודאה ולא תפלה ותחנונים וממילא אי"ז דומה ליעלה ויבא, וא"כ מה הראיה מיעלה ויבא של ר"ח לחנוכה. וצ"ב.

ת. שניהם יעלה ויבא בב"א.

<< נשמח מאד מאד להערות הארות וביאורים לתשובות מרן שליט"א הנ"ל.

<< מצורף קובץ נוסף של חידו"ת על פרשת וישב מתוך ספרנו מאור אהרן שי"ל בשנת תשס"ט, ונשמח להערות והארות בס"ד.

<< אפרסר בס"ד להשיג אצלנו במייל את ספרי התשובות שכבר הודפסו בס"ד ושאר ספרים אי"ה.

<< ניתנת הרשות ואף מצוה גדולה היא למי שיש בידו וברשותו האפשרות להעביר הלאה את התשובות לכל מאן דבעי, אם ע"י אימייל ואם ע"י שידפוסו, הכל כדי לזכות את הרבים ולהגדיל תורה ולהאדירה, ולציין כתובתינו ע"מ שאם יהיו הערות והארות יוכלו לשולחם אלינו בעזרת השי"ת.

בברכה מרובה, אהרן בן הגאון הגדול רבי יעקב הלוי שליט"א גרנדש,

חזון איש 2/2 ת"ד 3096

זכרון יעקב, ארץ ישראל, פל": 0548408381